

Залізко В. Д.,

*к.ф.-м.н., доцент, с.н.с. Науково-дослідного центру з проблем оподаткування
Національний університет ДПС України, м. Ірпінь*

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

В умовах соціально-економічної та політичної нестабільності економіка України все більше залежить від комплексного розвитку аграрного сектору та сільських територій загалом. Виникає гостра необхідність формування цільових орієнтирів та структури стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій у контексті зміцнення економічної безпеки України, відсутність яких є суттєвою загрозою національній безпеці країни. Ряд прийнятих законодавчо-нормативних документів тактичного характеру не стимулюють до гармонійного розвитку сільських територій країни незалежно від їх географічного, соціального, фінансового стану, що спричинило зростання прірви між умовами життя, якістю освіти, медичними послугами та доходами сільських та міських жителів.

Дослідженнями проблем формування стратегій та елементів стратегічного планування розвитку на різних рівнях займалися такі вчені: І. Ансофф, В. Геєць, М. Зубець, Я. Жаліло, Ф. Котлер, Г. Мінцберг, М. Портер, Дж. Стрикленд, А. Томпсон, А. О. Шубін та ін. Серед вітчизняних авторів наукових публікацій, що стосуються проблем розвитку сільських територій та аграрного сектору України, варто зазначити таких учених: О. Бородіна, О. Булавко, Ю. Лупенко, В. Месель-Веселяк, О. Павлов, І. Прокопа, П. Саблук, В. Юрчишин [1]. Але у науковій літературі недостатньо висвітлено особливості формування комплексної стратегії розвитку сільських територій та аграрного сектору України в контексті зміцнення національної економіки.

Очевидно, що на формування будь-якої стратегії впливає мета її створення та очікувані результати. У нашому випадку основною ціллю створення стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій є соціальна відповідальність усіх видів економічної діяльності, що відбувається на сільських територіях, впровадження принципів сталого економічного розвитку, зміцнення економічної безпеки національної економіки та покращення благополуччя сільського населення шляхом зменшення рівня бідності, подолання безробіття, негативних демографічних показників, модернізації інфраструктури, збільшення інвестицій, впровадження сучасних технологій. Саме тому усі складові стратегії розвитку сільських територій (рис. 1) мають бути направлені на покращення соціальної складової, враховуючи у першу чергу інтереси сільського населення.

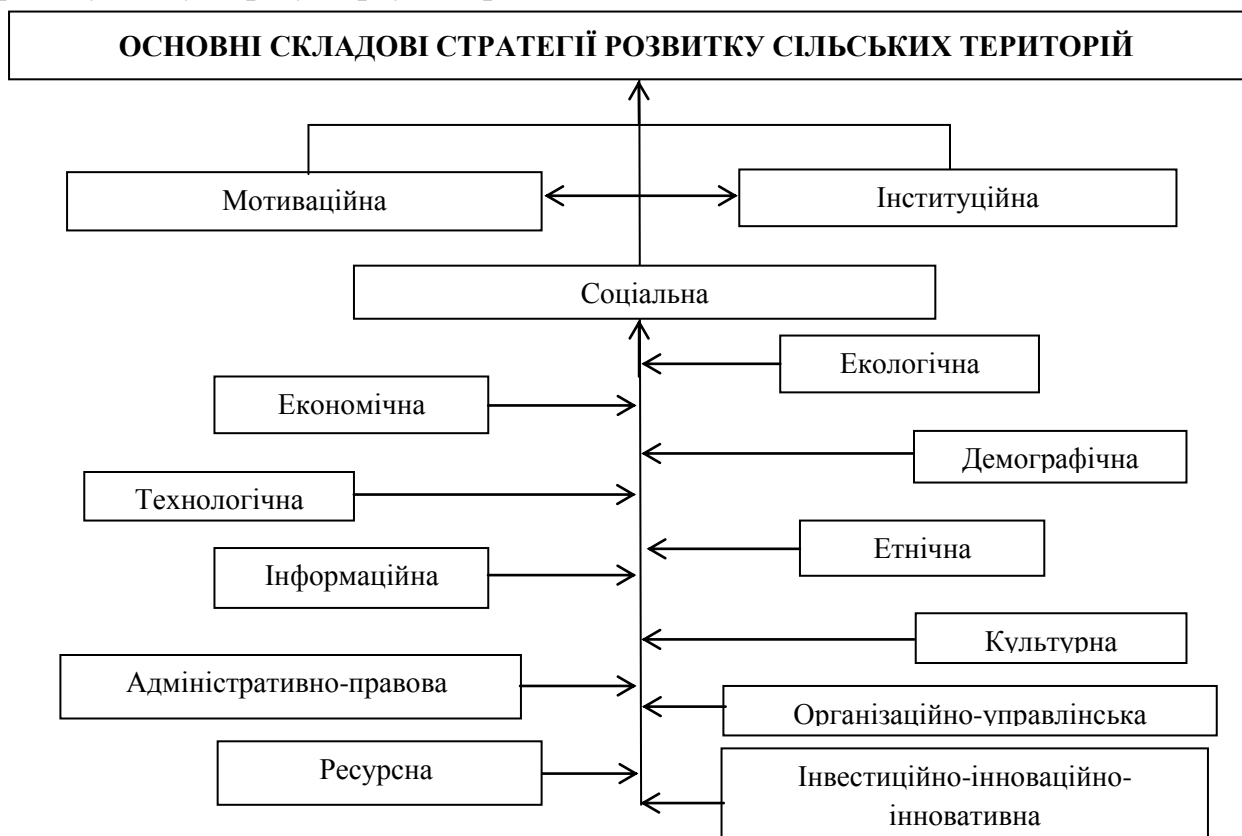

Рис. 1. Декомпозиція складових стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій

Таким чином, під час створення сучасної стратегії розвитку сільських територій потрібно інтегрувати соціальну направленість розвитку із неперервним зміцненням економічної безпеки сільських територій.

Серед усіх видів економічної діяльності найяскравіше проявляється взаємозв'язок «економіка–природа» під час сільськогосподарського виробництва та надання туристичних послуг, що є основними галузями економіки сільських територій. Це пояснюється тим, що одночасно із погіршенням екологічної ситуації (безпеки), відбувається зниження ефективності сільськогосподарського виробництва та привабливості територій туристичного відпочинку, що негативно впливає на економічну безпеку національної економіки. Тому для сталого розвитку сільського господарства потрібно чітко визначитися із пріоритетними напрями розвитку у довгостроковій перспективі. Системний аналіз офіційної «Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року» дає можливість стверджувати про необхідність уточнення мети, завдання та цілей цієї стратегії, яка розглядається нами як важлива складова стратегії розвитку сільських територій. Зокрема, відповідно до природно-кліматичних умов значну кількість сільгосппродукції в Україні вирощувати економічно не вигідно і тому забезпечити у повному обсязі населення якісною, безпечною і виключно вітчизняною сільськогосподарською продукцією неможливо. З іншого боку, зазначений документ не обмежує сільгоспвиробників у питанні моновиробництва, яке на сьогодні досить популярне в Україні і приховує у довгостроковій перспективі ряд загроз продовольчій та економічній безпеці загалом. Також в умовах значної бідності українського населення питання доступності сільгосппродукції є доволі неоднозначним і потребує вивчення.

Таким чином, враховуючи, що Стратегія розвитку аграрного сектору України передбачає, що сільськогосподарська діяльність є основною, ми пропонуємо долучити до базової мети цієї стратегії встановлення пріоритетним поліфункціональне сільськогосподарське виробництво замкнутого циклу на основі кооператизації, що має характерну селорозвиваючу властивість. Це дасть можливість розвинути та популяризувати мале підприємництво на рівні адміністративних районів, де не лише вироблятиметься сировина для великих переробних підприємств, а й паралельно вироблятиметься готова харчова

продукція, що сприятиме зменшенню рівня безробіття, покращить благополуччя сільського населення та спростить моніторинг екологічної безпеки сільських територій.

Під час формування країнами-лідерами власних національних стратегій розвитку найчастіше використовуються два основні теоретико-методологічні підходи [2]. Згідно з першим підходом в основу створення стратегій соціально-економічного розвитку закладається схема побудови «зверху-вниз». Другий підхід побудований за принципом заперечення першого, і створення стратегій розвитку у такому разі ґрунтується на схемі «знизу-вверх», за якої локальні стратегії розвитку на рівні районів та областей формують узагальнений напрям національного розвитку. За результатами аналізу переваг та недоліків зазначених підходів було доведено, що високоефективним способом формування стратегії розвитку сільських територій України є об'єднання зазначених схем побудови, що інтегрує стратегії розвитку сільських територій, невеликих міст і мегаполісів, а також національно-державні інтереси (рис. 2).

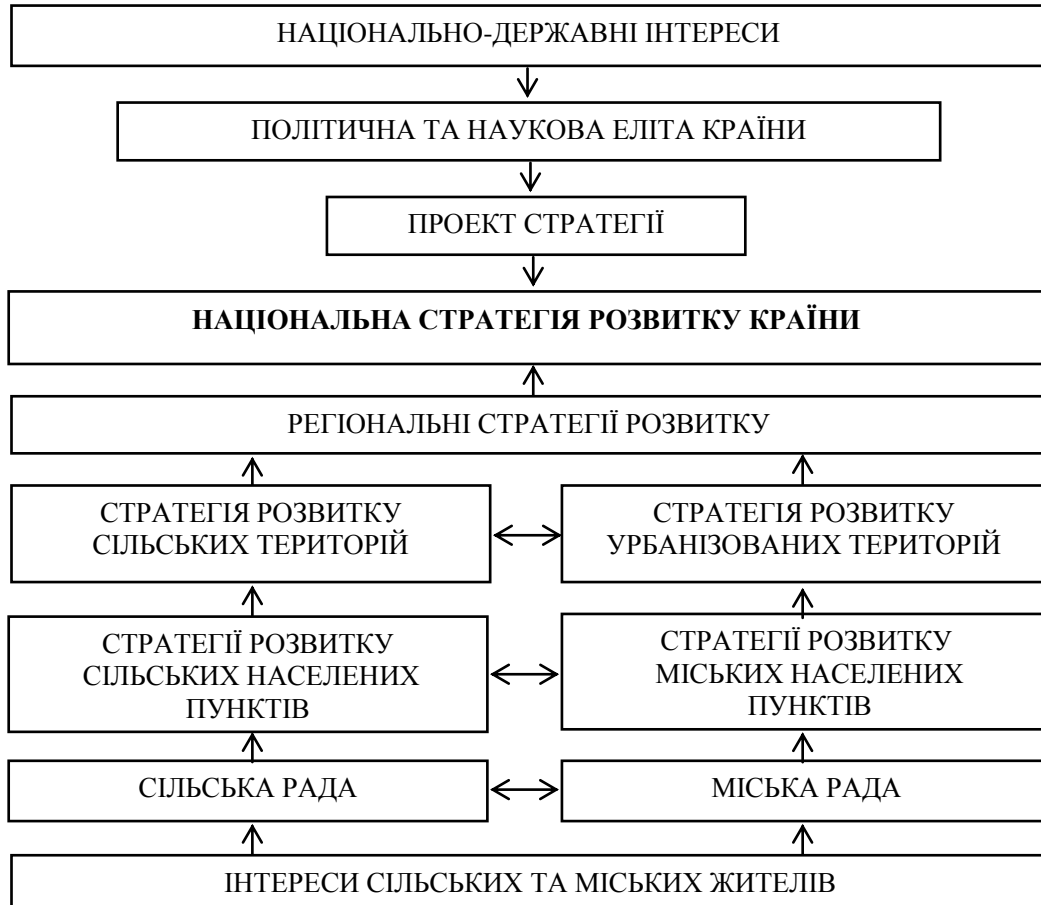

Рис. 2. Формування національної стратегії розвитку за доцентровим принципом

Висновки та пропозиції. Таким чином, стратегія розвитку сільських територій – це комплексна система заходів, що передбачає встановлення місії, основних цілей, завдань, інструментів, пріоритетних напрямів розвитку сільських територій на засадах сталості у контексті соціальної відповідальності усіх видів економічної діяльності. Запропонована схема доцентрового формування зазначеної стратегії дає змогу одночасно покращити як горизонтальну, так і вертикальну скоординованість дій центральних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Серед економічного блоку складових стратегії розвитку сільських територій доцільно концептуально модернізувати інформаційний простір сільських територій, зокрема шляхом впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у сільськогосподарському та несільськогосподарському виробництві як досить перспективного напрямку розвитку і важливого фактору диверсифікації економіки сільських територій та зміцнення економічної безпеки національної економіки.

Література

1. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року /за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2012. – 182 с.

2. Польша відмовляється від стратегії розвитку великих міст [Електронний ресурс] / Укрінформ. – 2013. – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/ukr/news/polshcha_vidmovlyae_tsya_vid_strategiii_rozvitku_velikih_mist_1794187